

|Research Article \ Araştırma Makalesi |e-ISSN:2458-9128

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Depreme İlişkin Algılarının İncelenmesi

Investigation of Preschool Children's Perceptions of Earthquake

Mehtap MORKAN ŞAHİN (0000-0003-4183-5920)¹, Ender DURUALP (0000-0002-6645-6815)²

• Geliş Tarihi: 28 Şub. 2024

• Kabul Tarihi: 13 Tem. 2024

• Yayın Tarihi: 25 Eyl. 2024

To cite this article: Morkan Şahin, M. ve Durualp, E. (2024). Okul öncesi dönemdeki çocukların depreme ilişkin algılarının incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 1-24. <https://doi.org/10.37754/ijeces.1444257>

Öz

Araştırmada, okul öncesi eğitime devam eden ve etmeyen çocukların depreme ilgili algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu beş-altı yaşlarındaki çocuklar (n=24) oluşturmaktadır. Çocuklar, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmanın verileri, literatür incelemesi ve uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış "Görüşme Formu" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların depremi tanımlarken en fazla fiziksel etkileri üzerinde durdukları; depreme ilgili bilgileri telefon ve televizyondan edindikleri; bilgilerin depremin fiziksel etkileri ile ilgili olduğu; deprem anında fiziksel hasarlar meydana geleceği; deprem anında çök-kapan-tutun eyleminin yapılması ve kaçmak gerektiği; yine deprem anında üzülmüş/korkacaklarını ifade ettikleri belirlenmiştir. Ebeveynlere ve öğretmenlere, çocuklara depreme ilgili doğru ve yaşlarına uygun bilgilerin sağlanması, çocukların depreme ilgili bilinçlenmeleri ve duygusal hazırlıklarını artırmaya yönelik eğitimlerin düzenlenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: deprem, çocuk, algı

Abstract

The aim of the study was to examine the perceptions of children attending and not attending preschool education about earthquake. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. The study group consisted of children aged five to six years (n=24). Children were identified by purposive sampling method. The data of the study were collected with a semi-structured "Interview Form" prepared in line with the literature review and expert opinions. Descriptive content analysis was used to analyze the data. As a result of the study, it was determined that children mostly emphasized the physical effects of earthquake while defining the earthquake; that they obtained information about earthquake from telephone and television; that the information was about the physical effects of earthquake; that physical damages would occur during an earthquake; that it was necessary to do the collapse-trap-hold action and escape during an earthquake; and that they would be sad/scared during an earthquake. It was recommended that parents and teachers be provided with accurate and age-appropriate information about the earthquake, and that trainings be organized to raise children's awareness and emotional preparedness for the earthquake.

Key words: earthquake, child, perception

1 Arş. Gör., Kapatokya Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Türkiye, mehtapmorkansahin08@gmail.com, (0000-0003-4183-5920)

2 Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Türkiye, endora2212@hotmail.com, (0000-0002-6645-6815)

Giriş

Okul öncesi dönem, çocukların bilgilerini kalıcı bir şekilde edindikleri, oyun aracılığıyla öğrenmeye istekli oldukları bir aşamadır. Bu süreçte, çocuklar yaşadıkları her olumlu veya olumsuz olaydan etkilenmektedir. Ancak, özellikle doğal afetler gibi yaşanan olumsuz olayların, çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerinde olumsuz etkileri vardır (Aksu ve İmrek, 2023). Afetlerin neden olduğu stres, çocukların genel sağlığını etkileyebilir ve stres kaynaklı sağlık sorunlarına yol açabilir (Limoncu ve Atmaca, 2018). Çocukların doğal afetleri anlamaları ve öğrenmeleri önemlidir, zira okul öncesi dönemdeki çocuklar en savunmasız grup olarak afetlerden daha fazla etkilenir (ИМИНОВА vd., 2023).

Ebeveynlerinin ilgisine ve bakımına ihtiyaç duyan dört-altı yaş grubundaki çocuklar için afetler konusunda daha fazla destek gerekir (Aydoğdu ve Fofana, 2023). Okul öncesi çocukların sınırlı algısı, depremin olumsuz etkilerini artırarak bu yaş grubunun diğerlerine göre daha ciddi sonuçlarla karşılaşmasına neden olmaktadır (Korkmaz ve Altınsoy, 2023).

Türkiye, Alp-Himalaya kuşağı üzerinde yer alması ve karmaşık jeolojik yapısı nedeniyle sık sık büyük depremler yaşayan bir ülkedir (Aslander ve Berkant, 2023; Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2023). Son yüzyılda 7 ve üzeri büyüklükte 16 deprem meydana gelmiştir (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Genç, 2024). 1939 Erzincan Depremi, 7,9 büyüklüğünde olup 32.968 kişinin hayatını kaybetmesine ve 116.720 binanın yıkılmasına yol açmıştır (Evsile, 2017). 1999 Marmara Depremi, 7,8 büyüklüğünde gerçekleşmiş ve 17.480 kişi hayatını kaybetmiş, 73.342 bina hasar görmüştür (Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi, 2017). Bu depremin yıkıcılığı, iletişim çağında televizyonlarda canlı yayınlarla izlenmiş ve Türkiye genelinde yaklaşık 16 milyon insanı derinden etkilemiştir (Güner, 2020). Okul öncesi dönemdeki çocukların, doğal afetleri doğrudan deneyimlemeleri veya medya aracılığıyla bunlara tanık olmaları sonucu, davranışlarında belirgin tepkisel değişiklikler gözlemlenmiştir (Tuncer vd., 2021). 2011 Van Depremi, 7,2 büyüklüğünde olup 650 kişinin hayatını kaybetmesine, yaklaşık 2.000 kişinin yaralanmasına ve 17.005 binanın hasar görmesine neden olmuştur (Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi, 2017); deprem, özellikle 296.175 çocuğu derinden etkilemiştir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2023; Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, 2015). Son olarak, 2023 Kahramanmaraş Depremleri 7,7 ve 7,6 büyüklüklerinde olup, 50.783 kişinin hayatını kaybetmesine, 115.353 kişinin yaralanmasına ve 37.984 binanın yıkılmasına neden olmuştur. Bu kayıplar, 1939 Erzincan ve 1999 Marmara depremlerinin kayıplarını aşmıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2023).

Deprem, çocuklarda fiziksel sağlık sorunlarının yanı sıra ruhsal sağlık problemlerine de yol açan bir felakettir (Aydoğdu ve Fofana, 2023; Gürbüz ve Koyuncu, 2023). Ayrıca deprem, kaygı, stres, nefes darlığı, titreme, terleme, hızlı ve derin nefes alıp verme, uyku problemleri gibi psikolojik etkiler yaratabilmektedir (Darga, 2023; Gürbüz ve Koyuncu, 2023). Aydoğdu ve Fofana (2023), afetlerden etkilenen çocukların genellikle travma sonrası stresin yanı sıra depresyon, kaygı ve saldırganlık sergileyebileceğini belirtmişlerdir. Özoruç ve Sığırtmaç (2024), çocukların deprem nedeniyle kaygı ve korku yaşadıklarını ve depremin nedenini dini açıdan bir ceza olarak algıladıklarını tespit etmişlerdir. Sönmez'in (2022) çalışmasında, çocukların deprem tepkilerinin gelişim dönemlerine göre farklılık gösterebileceği, özellikle okul öncesi dönemde uyum sorunları yaşanabileceği ve depremi yansıtan oyunların oynandığı ifade edilmiştir. Araştırmalar, deprem yaşamış küçük çocukların oyunlarında deprem anını canlandırdıklarını göstermiştir (Darga, 2023). Çocukların sınıf içinde depremle ilgili konuşmalar yaptıkları, oyunlarında depremi yansıttıkları ve odak noktalarının sıklıkla deprem olduğu gözlemlenmiştir. Büyük depremlerin etkisiyle çocukların depremle ilgili kavramları

kullanmaları ve kaygılarının artmasında, yetişkinlerin konuşmalarına ve olumsuz düşüncelerine maruz kalmalarının rol oynadığı söylenebilir (Özoruç ve Sığırtmaç, 2024).

Ülkemizde sık sık yaşanan depremler nedeniyle, çocukların bu konuda bilinçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Doğru bir deprem algısı oluşturmak ve farkındalık düzeylerini artırmak amacıyla eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir. Sapsağlam (2019) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma, okul öncesi dönemdeki çocukların doğal afetler hakkında bilgi ve farkındalık düzeylerini değerlendirmiş ve çocukların afet anında ne yapacaklarını bilmediklerini ortaya koymuştur. Tuncer ve diğerlerinin (2021) çalışmasında ise, çocukların depremleri yanlış kavramlarla açıkladıkları, ancak eğitim sonrasında bu bilgilerini doğru kavramlarla ifade edebildikleri tespit edilmiştir. Akman ve Yıldırım (2022) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, çocukların en çok bilinen afetin deprem olmasına rağmen, afetlerin nasıl meydana geldiği ve bu durumlarda ne yapmaları gerektiği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde çevresel faktörler bireyin gelişimini hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle, bireylerin çevrelerinde meydana gelebilecek istenmeyen olaylara veya doğal afetlere karşı hazırlıklı ve bilinçli olmaları gerekmektedir. Bu tür durumlar, bireylerin gelişimini olumsuz etkileyebileceğinden, gelişim özelliklerine uygun şekilde başa çıkma becerileri kazanmaları yönünde eğitim almaları önemlidir. Deprem eğitiminin belirli bir plan ve program çerçevesinde verilmesi gereken yerler ise kuşkusuz eğitim kurumlarıdır (King ve Tarrant, 2013). Özellikle okul öncesi dönemde, deprem eğitiminin sistematik ve planlı bir şekilde öğrencilere aktarılması gerektiği vurgulanabilir. Yapılan çalışmada, deprem öğretimine yönelik kazanımların okul öncesi eğitim programına eklenmesi gerektiği ve bu eklemenin programa olumlu katkılar sağlayacağı sonucuna varılmıştır (Aslander ve Berkant, 2023).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, yaşadıkları olayları sözcüklerle ifade edemedikleri için genellikle duygularını davranışlarıyla gösterirler. Terk edilme korkusu, sevilen eşyaların kaybolma korkusu, uyku terörü/kâbus görme, hiperaktif davranışlar, regresif davranışlar sergileme, aşırı sinirlenme, dikkat dağınıklığı gibi davranışlar ortaya çıkabilmektedir (Limoncu ve Atmaca, 2018). Yetişkinler afetlerin etkilerini daha kolay atlatabilirken, çocuklar genellikle duygu ve düşüncelerini direkt olarak ifade etmezler. Bu nedenle, içsel karışıklıkları genellikle davranış sorunları olarak ortaya çıkar. Stres belirtileri, çocukların yaş gruplarına, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine göre değişiklik gösterir (Koh ve Fukuchi, 2022).

Okul öncesi dönemdeki çocukların depreme verdiği tepkiler çeşitlidir. Bu tepkiler arasında yaşam koşullarındaki değişikliklere uyum sorunları, şaşkınlık ve güven problemleri öne çıkar. Ayrıca, deprem travmasının etkileri arasında kekemelik ve konuşma bozuklukları gözlenebilir (Sönmez, 2022). Afetlerin ardından çocuklar, zorlu yaşam koşulları ve ciddi ruhsal sorunlarla karşılaşabilir (Aydoğdu ve Fofana, 2023). Bu durum, çocuklarda büyüme geriliği, kilo kaybı, sağlık sorunları ve bilişsel zorluklara yol açabilir (Pun vd., 2022). Travma sonrası stres belirtileriyle birlikte çocuklar, hüznün, melankoli, endişe ve saldırganlık gibi zorluklarla karşılaşabilirler (La Greca ve Silverman, 2009). Dört altı yaş aralığındaki çocuklarda doğal afetlerin ardından görülen belirtiler arasında idrar kaçırma, parmak emme, aşırı bağımlılık, korku, uyku sorunları, kaçınma davranışları, hayvanlardan korkma, dil bozuklukları, tikler ve afetle ilgili senaryoları içeren oyunlar bulunabilir (Karabulut ve Bekler, 2019). Çocuklar, ruh sağlığı, fiziksel sağlık ve öğrenme konularında çeşitli problemlerle karşılaşabilir (Kaur ve Kang, 2021).

Konuyla ilgili alan yazında yapılan çalışmalardan Gomez ve Yoshikawa'nın (2017) çalışması deprem deneyiminin okul öncesi çocukların bilişsel gelişimi üzerindeki olumsuz etkisini; Ishikuro ve diğerlerinin (2017) çalışması, afet deneyiminin anaokulu çocuklarının sağlık durumunu afetten en az 1,5 yıl sonrasına kadar etkileyebileceğini; Fujiwara ve diğerlerinin (2014) çalışmasında, doğal afetlerin çocukların ruh sağlığı üzerinde uzun süreli etkileri

olduğunu ve müdahalelerin geliştirilmesi gerektiğini; Liberty ve diğerlerinin (2016) yaptığı çalışma, depremlerin ardından küçük çocuklarda davranış sorunlarının ve travma sonrası stres semptomlarının arttığını göstermektedir. Shrestha ve Gopal'ın (2021) 2015 yılında Nepal'de meydana gelen 7.6 büyüklüğündeki depremin etkileri, çocuklarda üç yıl sonra bile gözlemlenmiştir. Duygusal sorunlar, düşük sosyo-ekonomik statüdeki çocuklar arasında yaygın olup, erkek çocuklarda daha fazla davranış problemleri, hiperaktivite-dikkatsizlik ve akran sorunları, kızlarda ise daha yüksek düzeyde prososyal davranış gözlemlenmiştir.

Günümüzde medya ve internet içerikleri çocukların bilgi edinme açısından rehber konumundadır (Akman ve Yıldırım, 2022). Afetleri doğrudan yaşamayan yanı sıra, medya aracılığıyla afete maruz kalmanın da travmatik etkileri olduğu kabul edilmektedir. 2011 yılında Japonya'da meydana gelen depremin ardından, televizyonda yayınlanan görüntülerinin çocuklar ve ebeveynler üzerindeki ruhsal etkilerini incelemek amacıyla yapılan bir çalışmaya göre medyadaki görüntülerin psikolojik açıdan önemli ve kalıcı etkilerinin olduğu ortaya koyulmuştur (Ohnuma vd., 2023). Aynı şekilde, deprem sonrasında medyada yer alan yaralı veya beden bütünlüğü bozulmuş insan görüntülerinin tüm yaş gruplarındaki çocuklardan uzak tutulması gerektiği vurgulanmıştır (Duman vd., 2023). Proctor ve diğerlerinin (2007) araştırması, küçük çocukların ani ve olumsuz çevresel olaylara tepkilerinin, olay öncesindeki ebeveyn-çocuk ilişkisinin doğasından ve olay sonrasında ebeveynlerin sergilediği tepkilerden kısmen etkilendiğini göstermektedir. DeVoe ve Klein'in (2011) ifade ettiği üzere, deprem sırasında ve sonrasında, ebeveynler çocukların korkularını hafifletmek ve stresle başa çıkmalarına yardımcı olmak için koruyucu bir rol oynayabilir (Osofsky ve Reuther, 2013).

Çocukların stresle başa çıkma direncinde ebeveynlerin güvenlik ve emniyet sağlama becerilerinin etkisi bulunmaktadır (Osofsky ve Reuther, 2013; Proctor vd., 2007). Çocuklara afetle ilgili bilgi verilmesi ve yaratıcı oyun ortamı sağlanması önemlidir (Zara, 2011). Acil müdahalede, başa çıkma stratejileri öğretmek, destekleyici ilişkileri teşvik etmek ve çocukların tepkilerini anlamak önemlidir (Özoruç ve Sığırtmaç, 2024). Depremler tekrarlanabilir olaylar olduğundan, uzmanların psikolojik olarak etkilenen çocuklarla ilgili çalışmalar yapması ve daha etkin destek tedbirlerinin oluşturulmasına katkı sağlayacak verilerin toplanması önerilmektedir (Park, 2018). Çocukların algılarını anlamak, onların depremle başa çıkma mekanizmalarını anlamak açısından önemlidir. Bu noktada, çocukların yaşadığı duygusal ve bilişsel süreçlerin neden önemli olduğunu vurgulamak gereklidir. Bu bilgilerden hareketle, bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların depremle ilgili algılarını incelemektir. Bu kapsamda, okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların depreme yönelik algıları karşılaştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul öncesi dönemdeki çocukların deprem algıları nasıldır?
2. Okul öncesi dönemdeki çocukların depremle ilgili bilgiye ulaşma kanalları nelerdir? (Telefon, Televizyon vb.)
3. Okul öncesi dönemdeki çocukların depremle ilgili edindikleri bilgilerin içeriği nasıldır?
4. Okul öncesi dönemdeki çocukların deprem anında yaşanan olaylar hakkındaki düşünceleri nelerdir?
5. Okul öncesi dönemdeki çocukların deprem anında sergiledikleri davranışlar nelerdir?
6. Okul öncesi dönemdeki çocukların deprem anında sergiledikleri duygusal tepkiler nelerdir?

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim çalışmaları, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgiye sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2018, s.22). Fenomenoloji araştırmaları, genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabilir. Ancak bu araştırmalar, bir olgunun

daha iyi tanınmasına ve anlaşılmasına yardımcı olacak sonuçlar sağlayan örnekler, açıklamalar ve yaşantılar sunabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.72). Bu çalışmada ele alınan fenomen “okul öncesi dönemdeki çocukların depreme ilgili algıları” olarak açıklanabilir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu beş-altı yaşlarındaki 24 çocuk oluşturmaktadır. Çocuklar, herhangi bir kurum ya da kuruluşa bağlı olmaksızın, amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi, çalışmanın hedefi doğrultusunda, bilgi açısından zengin vakaların seçilmesi ve bu vakalar üzerinde detaylı araştırma yapılmasına olanak tanır. Bu yöntemde, araştırmacı, belirlenen vakalar bağlamında doğa ve toplumsal olayları veya olguları anlamaya, bunlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaya ve açıklamaya odaklanır. Bu sayede, çalışmanın amacına en uygun ve derinlemesine bilgi sağlayabilecek örnekler belirlenir ve incelenir (Büyüköztürk vd., 2018, s.92).

Bu çalışmada, örneklem seçimi Nevşehir/Ürgüp çevresinde yaşayan beş-altı yaş arasındaki çocuklar arasından yapılmıştır. Araştırma, araştırmacının çalışma arkadaşlarının çocuklarıyla başlamış ve bu ailelerin diğer çocuklara yönlendirmesiyle devam etmiştir. Araştırmaya dahil edilen çocukların hiçbiri 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerini doğrudan deneyimlememiş, yalnızca sarsıntı şeklinde hissetmiştir. Bu özellik dikkate alınarak çocuklar seçilmiştir. Çalışmanın amacı, beş-altı yaş arası çocukların depreme ilgili algılarını ortaya koymaktır ve bu nedenle deprem yaşantısından bağımsız bir örneklem tercih edilmiştir. Bu yaklaşım, çocukların depreme ilgili algılarını belirleyen faktörlerin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine imkan tanımaktadır.

Çalışma grubundaki çocukların 12'si okul öncesi eğitime devam etmekte olup, 14'ü erkek, 10'u kız çocuktur. Çocuklar, okul öncesi eğitim alma ve almama durumuna göre eşit olarak seçilmiştir. Okul öncesi eğitim almayan çocuklar, daha önce hiç okula gitmemiştir. Ebeveynlerinden onay alınan çocuklara "deprem hakkında konuşmak ister misin?" diye sorularak, gönüllü olanlar çalışmaya dahil edilmiştir. Çocuklara "Görüşme Soruları Formu" aracılığıyla sorular, araştırmacı tarafından sözlü olarak yöneltilmiş ve verilen yanıtlar görüşme sonrasında yine araştırmacı tarafından yazıya aktarılmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmeler, ulaşılan çocuk ve ailelerin müsaitlik durumlarına göre farklı ortamlarda (çocuk odası, salon, bahçe) ve farklı saatlerde (hafta içi/hafta sonu, öğle/ikindi) gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Çocukların Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu (n=24)*

Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	n	Katılımcı Kodu
Evet	12	Ç1,Ç2,Ç3,Ç4,Ç5,Ç14,Ç15,Ç16,Ç17,Ç18,Ç21,Ç22
Hayır	12	Ç6,Ç7,Ç8,Ç9,Ç10,Ç11,Ç12,Ç13,Ç19,Ç20,Ç23,Ç24

*Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocuklar yukarıdaki şekilde kodlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 24 çocuk, okul öncesi eğitim alma durumlarına göre eşit sayıda dağıtılmıştır. Okul öncesi eğitime devam eden çocuklar (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç21, Ç22) ve okul öncesi eğitim almayan çocuklar (Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç19, Ç20, Ç23, Ç24) şeklinde iki gruba ayrılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu” ve yarı yapılandırılmış “Görüşme Formu” kullanılarak toplanmıştır. Genel Bilgi Formu, çocukların depremi yaşama durumu, yaş, cinsiyet, okul öncesi eğitim alma durumu gibi bilgileri içermektedir. Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu ise çocukların depreme ilgili algılarına yönelik sorulardan oluşmaktadır. Görüşme formu alan yazın incelenerek hazırlanmış ve formların hazırlanmasının ardından çocuk gelişimi alanından iki akademisyen okul öncesi eğitim dalından bir akademisyen, klinikte görev yapmakta olan bir uzman çocuk gelişimci,

okul öncesi eğitimde görev yapmakta olan bir okul öncesi öğretmeni olmak üzere toplamda beş uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda forma son şekli verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Etik kurul izni alındıktan sonra amaçlı örnekleme yöntemiyle verilere ulaşılmıştır. Katılımcı ebeveynler, çalışma hakkında bilgilendirildikten sonra onay vermişlerdir ve ardından Genel Bilgi Formu'ndaki soruları yanıtlamışlardır. Ebeveynlerle yapılan görüşmeler ortalama 5 dakika sürmüştür. Ebeveyn onamı alınan ve çalışmaya katılmak isteyen çocuklardan yüz yüze "Görüşme Formu" aracılığıyla sözlü olarak veriler toplanmıştır. Verilen yanıtlar araştırmacı tarafından yazıya aktarılmıştır. Görüşmeler, çocuklar ve ailelerinin uygunluk durumlarına göre çeşitli ortamlarda (salon, çocuk odası, bahçe vb.) ve çeşitli saatlerde (sabah, öğle, ikindi) yapılmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmelerin ortalama süreleri 15 dakikadır.

Veriler, 19.05.2023-26.09.2023 tarihleri arasında toplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Verilerin analizinde, betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi yöntemi, belirli bir konuda ya da alanda birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlenmesi anlamına gelir. Böylece o konu ya da alandaki genel eğilimler belirlenmektedir. Bu yöntemde elde edilen sonuçların, hedeflenen konulara yönelik olarak gelecekte planlanan çalışmalara yön göstermesi beklenmektedir (Ültay vd., 2021).

Görüşmelerin tamamlanmasından sonra, görüşme sırasına göre çocuklar; "Ç1, Ç2..." şeklinde kodlanarak yazıya aktarılmıştır. Yapılan görüşmelerde her soruya ilişkin temalar ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Her bir alt temada çocukların verdikleri yanıtlar alıntılanarak açıklanmıştır.

Etik Önlemler

Veriler, bir kurum ya da kuruluşa bağlı olmaksızın, amaçlı örnekleme yöntemiyle ulaşılan gönüllüler ile gerçekleştirilerek yüz yüze toplanmıştır. İlk olarak, Kapadokya Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 27.03.2023 tarih ve E-64577500-050.99-40546 sayılı kararı ile etik onay alınmıştır. Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde, öncelikle çocukların ebeveynleri çalışma hakkında detaylı bilgilendirilmiştir ve yazılı onamları alınmıştır. Çocuğunun çalışmaya katılmasına izin veren ebeveynlerin Genel Bilgi Formu'ndaki soruları yanıtlamaları istenmiştir. Çocuklara da depremle ilgili bazı sorular sorulacağı söylenerek cevaplamak isteyip istemediği sorulmuştur. Katılmaya gönüllü olan çocuklar çalışmaya dâhil edilmiştir. Çocuklara istedikleri zaman çalışmadan çekilme hakkı oldukları bildirilmiştir. Çocuklara Görüşme Formu'nda yer alan sorular çocukların kendi doğal ortamlarında (evlerinde/odalarında), ebeveynleri ile aynı ortamda yüz yüze sorularak, çocukların verdikleri yanıtlar araştırmacılar tarafından yazıya aktarılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular ve açıklamalarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda yarı yapılandırılmış "Görüşme Formu" ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular ise tablo biçiminde sunulularak açıklamaları yapılmış ve çocukların görüşleri paylaşılmıştır.

Araştırmaya alınan çocuklara "Deprem denildiğinde aklına ne geliyor?" sorusu yöneltilmiştir. Çocukların verdikleri yanıtlara Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tema 1. Çocukların Deprem Algısı

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Çocukların Depremle İlgili Algıları (n=24)*

Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Alan)	n	Katılımcı Kodu
---	---	----------------

Fiziksel etki	9	Ç1,Ç3,Ç4,Ç5,Ç14,Ç16,Ç17,Ç21,Ç22
Panik	4	Ç2,Ç14,Ç16,Ç22
Nesne	2	Ç14,Ç22
Enkaz	1	Ç3
Dini	1	Ç2
Ölüm	4	Ç1,Ç4,Ç5,Ç15
Üzüntü	3	Ç2,Ç4,Ç15
Bilgisi yok	1	Ç18
Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Almayan) n Katılımcı Kodu		
Fiziksel etki	9	Ç6,Ç9,Ç10,Ç11,Ç12,Ç19,Ç20,Ç23,Ç24
Panik	4	Ç8,Ç9,Ç11,Ç20
Nesne	3	Ç7,Ç9,Ç10
Enkaz	1	Ç9
Dini	1	Ç13
Ölüm	1	Ç13

*Çocuklar birden fazla yanıt vermiştir.

Alt Kategorilerin Açıklamaları: “Fiziksel etki” alt kategorisinde yer alan deneyimler kapının çatlama, lambaların sallanması, evlerin sallanması ve yıkılması ya da evden dışarı çıkılması, taşların dökülmesi, ağaçların yıkılması gibi durumlardır. “Panik” alt kategorisinde, deprem anında insanların yaşadığı panik durumları ve tepkileri ifade edilmektedir. Bu tepkiler arasında bağırma, dışarı kaçma, korkma gibi davranışlar yer almaktadır. “Dini” alt kategorisinde, Allah’ın depremi sonlandırması ve dua etmekten bahsedilmektedir. “Ölüm” alt kategorisinde, depremle ilişkili olarak çocukların ve insanların yaşamını yitirmesi vurgulanmaktadır. “Üzüntü” alt kategorisinde, depremle ilişkili olarak bir dizi duygusal tepki ve durum ifade edilmektedir. Bunlar arasında mutsuz olma, üzgün olma, ağlama, kıyamama, çöpten yemek toplama gibi tepki ve durum yer almaktadır. “Enkaz” alt kategorisinde, deprem sonucunda oluşan yıkım ve çöküntüyü ifade eden durumlar bulunmaktadır. Özellikle çocukların düşmesi ve evlerin/enkazın altında kalması gibi durumları ifade etmektedir. “Nesne” alt kategorisinde ise deprem düdüğü, çadır, ambulans, itfaiye, Afad gibi çocukların depremle ilişkilendirdikleri nesnelere kastedilmektedir.

Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Açıklamaları: Çocuklar arasında en yaygın verilen yanıt depremin fiziksel etkileridir. Bu yanıtı panik, ölüm ve üzüntü alt kategorisi izlemektedir. Çocuklardan biri ise bilmediğini ifade etmiştir.

Okul öncesi eğitim alan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç1: Fareler evin içine girerse bizde de deprem oldu ablamın lambası sallandı ve fare girdi. Çocuklar depremde sıkıştıysa kapı da çatladıysa bir yerden gidemiyorsa onlar da ölmüşler. Evin çatısı da çatlar, kalbi kırılır ve çocuk ölür. (Fiziksel, Ölüm)

Ç2: Deprem olduğu zaman kadınlar bağırır sonra aşkını arar başka gezegenlere götürür orada yaşarlar. Bir tane park varmış, başka yokmuş market yokmuş, çöpten yemek topluyorlarmış, herkes fakir oluyormuş, herkes dileniyormuş. Çocuklar annesine kıyamadığı için anneleri ona teşekkür etmiş, Allah onlara iyilik yapmış, kötülükleri dövmüş atmış, artık iyilik vermiş, deprem artık yok. (Panik, Dini, Üzüntü)

Ç4: Ölen insanlara yazık olduğu geliyor. Evimin içinin yıkıldığını düşünüyorum. O yüzden de kendimi mutsuz hissediyorum. Ağaçlar yıkılınca onlara üzüliyorum. (Fiziksel, Üzüntü)

Okul Öncesi Eğitim Almayan Çocukların Açıklamaları: Çocukların depremi tanımlarken en çok fiziksel etkiler üzerinde durdukları görülmektedir. Panik ise dört çocuğun depreme ilgili düşüncelerinde önemli bir rol oynamıştır. Nesne alt kategorisinde yanıt veren üç çocuk bulunmaktadır.

Okul öncesi eğitim almayan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.
Ç9: *Televizyonlardan izliyoruz. Ambulans geldi. Lambalar sallanınca adamlar kaçıyorlardı. Deprem altında kalmışlardı. (Fiziksel, Panik, Nesne, Enkaz)*

Ç12: *Evler yıkılıyor, evler çatlıyor. (Fiziksel)*

Ç13: *Mesela deprem şeyleri çocukları, küçüklük çocukları, büyük çocukları korumak için ben dua ediyorum ama ölmesinler diye, korumak için insanlar ölmek için. Mesela dua ettiğimiz insanlar korumak için dua etmemiz gerekir. Daha çok büyümemiz gerek onlara yardımcı olmamız gerek. (Ölüm, Dini)*

Çocuklara “Depremle ilgili bir şeyler duydun mu/gördün mü? Ne duydun/gördün?” sorusu yöneltilmiştir, çocukların verdikleri yanıtlar Tablo 3’tedir.

Tema 2. Depremden Haberdar Olma Durumu

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Çocukların Depremden Haberdar Olma Durumları (n=24)*

Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Alan)	n	Katılımcı Kodu
Haber Kaynağı		
Telefon	7	Ç1,Ç4,Ç5,Ç14,Ç16,Ç18,Ç22
Televizyon	7	Ç1,Ç5,Ç14,Ç15,Ç16,Ç17,Ç21
Sosyal Çevre	3	Ç2,Ç3,Ç16
Sosyal Medya	1	Ç14
Haber İçeriği		
Fiziksel Etki	5	Ç1,Ç4,Ç5,Ç15,Ç16
Üzücü Durumlar	5	Ç4,Ç16,Ç17,Ç21,Ç22
Korku Durumları	3	Ç14,Ç15,Ç16
Enkaz	5	Ç2,Ç15,Ç17,Ç18,Ç22
Yardımlaşma	3	Ç1,Ç2,Ç14
Bilgilendirme	1	Ç3
Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Almayan)	n	Katılımcı Kodu
Haber Kaynağı		
Telefon	8	Ç6,Ç8,Ç9,Ç13,Ç19,Ç20,Ç23,Ç24
Televizyon	3	Ç11,Ç20,Ç23
Sosyal Çevre	2	Ç13,Ç20
Sosyal Medya	2	Ç8,Ç10
Duymadı	2	Ç7,Ç12
Haber İçeriği		
Fiziksel Etki	6	Ç9,Ç13,Ç19,Ç20,Ç23,Ç24
Korku Durumları	4	Ç9,Ç13,Ç14,Ç20
Enkaz	4	Ç6,Ç10,Ç9,Ç20
Hatırlamıyorum/Bilmiyorum	4	Ç7,Ç8,Ç11,Ç12

*Çocuklar birden fazla yanıt vermiştir.

Alt Kategorilerin Açıklamaları: Çocukların depreme ilgili bilgiyi “Telefon” ve “Televizyon”dan gördükleri/duydukları belirtilmiştir. “Sosyal Medya” alt kategorisinde depremi tik toktan ve youtube’den gördükleri/duydukları ifade edilmiştir. “Sosyal Çevre” alt kategorisinde annesi, babaannesi, marketteki kız vb. aracılığı ile gördüklerini/duyduklarını söylemişlerdir. Çocukların depreme ilişkin bildiklerinin/gördüklerinin içeriği incelendiğinde; “Yardımlaşma” alt kategorisinde; açlık, giysilerin yırtılması gibi durumlarda, bireylerin giysi

ve yiyecek temini, evcil hayvanlara besin sağlanması, sevgi gösterilmesi, Kızılay bayrağı gibi semboller aracılığıyla benzer yardım faaliyetleri ifade edilmiştir. “Fiziksel etki” alt kategorisinde, evin yıkılması, sallanması ve duvarın kırılması gibi fiziksel etkiler belirtilmiştir. “Üzüntü” alt kategorisinde, ağlayan kişilere üzülmeye ifadeleri kullanılmıştır. “Korku” alt kategorisinde koşarak gitmek, yatak ve yerin sallanması, hissetme duygusu, kaçma refleksi ve genel korku ifadesiyle yanıtlar verilmiştir. “Enkaz” alt kategorisinde, adamların binanın altında kalmaya başlaması ve haberlerde binaların altında kalan insanların gösterilmesi gibi enkazla ilgili durumlar dile getirilmiştir. “Hatırlamıyorum/Bilmiyorum” alt kategorisinde, deprem konularında yanlış bilinen, bilinmeyen veya hatırlanmayan cevaplar ortaya konmuştur. “Bilgilendirme” alt kategorisinde çocuklar tarafından depremlerden korunmak adına bilincin artırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Açıklamaları: Okul öncesi eğitim alan çocuklar deprem ile ilgili haberleri en fazla telefon ve televizyondan duyduklarını/gördüklerini ifade etmişlerdir. Haberlerin içeriği incelendiğinde, çocukların yanıtları “Fiziksel Etki”, “Enkaz” ve “Üzüntü” alt kategorilerinde yoğunlaşmaktadır.

Okul öncesi eğitim alan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç1: *Evet, telefonda ve televizyonda gördüm. Deprem Gaziantep'te olduysa o zaman yıkılır ev. Çocuklar öldüyse, aç kaldıysa, üstü yırtıldıysa, terliği koptyysa, bir kadın onlara terlik, elbise ve yiyecek verebilir. (Fiziksel Etki, Yardımlaşma)*

Ç3: *Görmedim, duydum. Babamla annemin konuştuğunu duydum. Çocuklar hep, kardeşler, öğretmenler hep öğretmemiz gerek dedi. (Bilgilendirme)*

Ç15: *Televizyonda deprem haberleri gördüm, evler yıkılıyordu, insanları gösteriyordu, kamerayla gösteriyordu, kayalar yıkıktı, evler yanıyordu, evler küldü, yana yana çürüdü. Habercilerden gördüm evler yıkık, evler kül, kayalar yıkık falan. Oyun oynadığımda yatak bile sallanıyor, yer bile ben hissediyorum. (Fiziksel Etki, Korku, Enkaz).*

Okul Öncesi Eğitim Almayan Çocukların Açıklamaları: Okul öncesi eğitim almayan çocuklar deprem ile ilgili haberlere en çok “Telefon” aracılığıyla ulaşmıştır. Depremle ilgili hiçbir şey duymadığını/görmediğini ifade eden çocuk sayısı ikidir. Haberlerin içeriği incelendiğinde, çocukların yanıtları “Fiziksel Etki”, “Enkaz” ve “Korku ve “Hatırlamıyorum/Bilmiyorum” alt kategorilerinde yoğunlaşmaktadır.

Okul öncesi eğitim almayan çocukların depremle ilgili duydukları/gördükleri arasında “Fiziksel Etki” ilk sırada yer almaktadır.

Okul öncesi eğitim almayan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç8: *Youtube'den deprem videosu görmüştüm. Dışarı çıkarken asansör ve merdiven kullanıyoruz. Babam deprem olunca konuşuyordu. (Hatırlamıyorum/Bilmiyorum-*yanlış bilgilendirme).*

Ç9: *Gördüm, duydum. Telefondan deprem dedim, açtım, izledim, kaçarken bizim evimizin duvarları yıkılmıştı, kaçıyoruz. Adamlar altında kalmaya başladı. (Fiziksel Etki, Korku, Enkaz).*

Ç23: *Bir tane çocuğun evleri yıkılmış, onu duydum. Bir tane deprem oldu. Bütün herkese soru sordular. Uzun ev yıkıldı. (Fiziksel Etki)*

Çocuklara “Deprem anında evde ve dışarıda neler olur?” sorusu yöneltilmiştir ve çocukların verdikleri yanıtlara Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tema 3. Deprem Anında Olanlar**Tablo 4.** Araştırmaya katılan çocukların deprem anında yaşananlarla ilgili düşünceleri (n=24)*

Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Alan)	n	Katılımcı Kodu
Fiziksel Hasar	11	Ç1,Ç2,Ç4,Ç5,Ç14,Ç15,Ç16,Ç17,Ç18,Ç21,Ç22
Korku	2	Ç2,Ç3
Ölüm	4	Ç4,Ç14,Ç15,Ç16
Üzüntü	3	Ç2,Ç3,Ç16
Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Almayan)	n	Katılımcı Kodu
Fiziksel Hasar	11	Ç6,Ç7,Ç9,Ç10,Ç11,Ç12,Ç13,Ç19,Ç20,Ç23,Ç24
Korku	1	Ç9
Ölüm	1	Ç19
Sinyal	1	Ç8

*Çocuklar birden fazla yanıt vermiştir.

Alt Kategorilerin Açıklamaları: “Fiziksel Hasar” alt kategorisinde eşyaların kırılması, sallanması, yıkılması, yamulması devrilmesi, dökülmesi gibi depremin fiziksel etkileri ile ilgili yanıtlar verilmiştir. “Korku” alt kategorisinde kaçıp gitmek, atlamak, uçmak, uyurken depremin olmasından korkmak cevapları aktarılmıştır. “Üzüntü” alt kategorisinde ağlamak, herkesin üzülmeye cevapları yer almaktadır. “Ölüm” alt kategorisinde köpeklerin ölmesi, büyüklerin ölmesi, çocukların ölmemesi cevapları ifade edilmiştir. “Sinyal” alt kategorisinde kırmızı ışık siriden cevabı verilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Açıklamaları: Okul öncesi eğitim alan çocukların en fazla verdikleri yanıt “Fiziksel Hasar” ile ilgilidir. Ardından “Ölüm”, “Üzüntü” ve “Korku” ile ilgili yanıtlar gelmektedir.

Okul öncesi eğitim alan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç2: *Deprem duyguları, ağlamaları, korkma, lamba sallanma, eşyalarımız yıkılır, gidemeyiz, ağlarız, üzülmürüz, cam kırılır, susuz kalırım. (Fiziksel Hasar, Korku, Üzüntü).*

Ç4: *Işığın yere düştüğünü görürüz. Bardaklarımızın kırıldığını görürüz. Çiçeklerimizin balkondan aşağı düştüğünü görürüz. Dışarı çıkarsak yer sallanır yere düşeriz. Tehlikeli olur evde durmamız lazım. Köpeklerin dışarıda sallanıp öldüğünü görürüz. (Fiziksel Hasar, Ölüm).*

Ç16: *Ev sallanır, yerler yıkılır, tüm evler yıkıldığı zaman çok üzülebilir, ölebilir, ev yıkılabilir, bütün dünya yıkılabilir, herkes üzüldüler. Kapı, ev sallanmış olabilir, ambulans çağırdılar herkesi aldılar, tabaklar kırılabilir, bardaklar, çatalar, her taraf yıkılabilir, bütün yemekler yıkılırsa. (Fiziksel Hasar, Ölüm, Üzüntü).*

Okul Öncesi Eğitim Almayan Çocukların Açıklamaları: Okul öncesi eğitim almayan çocukların verdiği yanıtlar da “Fiziksel Hasar” alt kategorisinde yoğunlaşmıştır.

Okul öncesi eğitim alan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç8: *Kırmızı ışık siriden. (Sinyal).*

Ç19: *Ev yıkılır, insan ölür. Sallanmaz bir şey göremeyiz. (Fiziksel Hasar, Ölüm).*

Ç11: *Dışarıdayken evlerin yıkıldığını görürüz. Evdeyken de dışarıdaki yıkılan evleri. Çünkü pencereden bakarız. (Fiziksel Hasar).*

Çocuklara “Deprem anında sen olsan ne yaparsın? sorusu yöneltilmiştir ve çocukların verdikleri yanıtlara Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tema 4. Deprem Anındaki Davranışlar**Tablo 5.** Araştırmaya Katılan Çocukların Deprem Anındaki Davranışları (n=24)*

Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Alan)	n	Katılımcı Kodu
---	---	----------------

Çök Kapan Tutun	5	Ç1,Ç2,Ç16,Ç21,Ç22
Farklı Duygular	3	Ç2,Ç15,Ç17
Yardım	4	Ç3,Ç4,Ç14,Ç15
Kaçmak	3	Ç5,Ç14,Ç18
İhtiyaçlar	1	Ç5
Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Almayan)	n	Katılımcı Kodu
Çök Kapan Tutun	1	Ç11
Farklı Duygular	2	Ç8,Ç11
Yardım	4	Ç6,Ç10,Ç13,Ç20
Kaçmak	6	Ç9,Ç12,Ç19,Ç20,Ç23,Ç24
Oyun	2	Ç6,Ç8
Ölüm	1	Ç13
İyi	1	Ç7

*Çocuklar birden fazla yanıt vermiştir.

Alt Kategorilerin Açıklamaları: “Çök Kapan Tutun” alt kategorisinde sağlam bir nesnenin yanında durarak kafa koruma pozisyonunu alma ifade edilmiştir. “Farklı Duygular” alt kategorisinde deprem kızgın, üzgün gibi duygularla belirtilmiştir. “Yardım” alt kategorisinde depremin aile üyelerine bildirilmesi ve aile üyelerinden destek alınması, zor durumda olanlara yardım etme isteği ifade edilmiştir. “Depremden Kaçmak” alt kategorisinde evden çıkma ve “İhtiyaçlar” alt kategorisinde para ve eşya gibi temel ihtiyaçlar belirtilmiştir. “Oyun” alt kategorisinde arkadaşlarıyla oyun oynama belirtilmiştir. “Ölüm” alt kategorisinde ölümle ilgili endişeler dile getirilmiştir. “İyi” alt kategorisinde iyi davranım cevapları verilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Açıklamaları: Okul öncesi eğitim alan çocuklar deprem anında en fazla “Çök Kapan Tutun” yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtı “Yardım” alt kategorisindeki yanıtlar izlemektedir.

Okul öncesi eğitim alan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç4: *Fakirler düşerse onları tutarım elimde. Birileri hiç korumazsa deprem oluyor diye haber verirdim. Birileri ile deprem konuşurdum. Birilerinin yemekleri düşerse onları tutardım, yardımcı olmayı çok severdim çünkü. (Yardım).*

Ç14: *Karıma söylerim, evimizde kim varsa ona söylerim, gocuğumuzu, ayakkabımızı giyerek çok hızlı bir şekilde kaçabiliriz. (Yardım, Kaçmak)*

Ç21: *Böyle duruyoruz (elleri ile kafasını kapatmış, çökmüş pozisyonu gösterir), sallanma biterse kalkıyorsun. (Çök Kapan Tutun).*

Okul Öncesi Eğitim Almayan Çocukların Açıklamaları: Okul öncesi eğitim almayan çocukların en fazla yanıt verdiği alt kategori “Kaçmak”tır. “Yardım” alt kategorisindeki yanıtlar bunu izlemektedir.

Okul öncesi eğitim almayan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç8: *İyi. Hiçbir şey yapmazdım. Bir tek oyuncak oynardım, koltukta. Alt katta. Koltuk sallandı öyle, beşik gibi. Deprem oluyor zannediyorum her zaman. (Farklı Duygular, Oyun).*

Ç9: *Hiçbir şey yapmam. Altında kalırım. Annem babam da altında kalır. Hatay’da deprem oldu. Akülü arabam kırılmıştı. Kaçmıştım. (Kaçmak)*

Ç11: *Korkardım fena. Bir gülerdim bir korkardım. Kendimi korurum güvenli bir yere saklanırım. Dolabın içine girseydim o düşerdi içinde kalırdım. (Çök Kapan Tutun, Farklı Duygular).*

Çocuklara “Gülmek, ağlamak, korkmak, şaşırarak gibi bazı duygular vardır. Deprem olduğunda sen kendini nasıl hissedersin? sorusu yöneltilmiştir ve çocukların verdikleri yanıtlar Tablo 6’da yer almaktadır.

Tema 5. Deprem Anındaki Duygular

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Çocukların Deprem Anındaki Duyguları (n=24)*

Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Alan)	n	Katılımcı Kodu
Üzülürüm	2	Ç16,Ç22
Korkarım/Ağlarım	9	Ç1,Ç2,Ç4,Ç5,Ç14,Ç15,Ç16, Ç18,Ç21
Yardım İsterim	2	Ç14,Ç16
Şaşırırım	2	Ç3,Ç17
Alt Kategoriler (Okul Öncesi Eğitim Almayan)	n	Katılımcı Kodu
Korkarım/Ağlarım	8	Ç6,Ç8,Ç9,Ç12,Ç13,Ç19,Ç20,Ç24
Gülerim	1	Ç7
Yardım İsterim	1	Ç10
Şaşırırım	2	Ç11,Ç23

*Çocuklar birden fazla yanıt vermiştir.

Alt Kategorilerin Açıklamaları: Üzüntü ile ilgili duyguları “Üzülürüm” alt kategorisinde, şaşkınlıklarını “Şaşırırım” alt kategorisinde, çılgılık atma, el ele tutuşup kaçma gibi korku ile ilgili duyguları “Korkarım”, yardım isteme ile ilgili durumları “Yardım İsterim” alt kategorisinde değerlendirilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Açıklamaları: Okul öncesi eğitim alan çocuklar deprem anında en fazla korkup ağlayacaklarını ifade etmişlerdir. Üzüleceğini, şaşıracağını ve yardım isteyeceğini belirten çocuklarda bulunmaktadır.

Okul öncesi eğitim almayan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç15: Ağlarım, gülmem sadece korkarım, çılgılık atarım. (Korkarım/Ağlarım).

Ç16: Korkardım, ağlardım, üzülürdüm. Evden çıkıp annemin yanına giderdim. (Korkarım/Ağlarım, Üzülürüm, Yardım İsterim).

Ç22: Kötü, üzgün. Çünkü evleri yıkılır. Deprem altında kalırlar. (Üzülürüm).

Okul Öncesi Eğitim Almayan Çocukların Açıklamaları: Okul öncesi eğitim almayan çocuklar da deprem anında en fazla korkup ağlayacaklarını ifade ederken şaşıracağını, güleceğini ve yardım isteyeceğini belirten çocuklar da vardır.

Okul öncesi eğitim almayan çocukların verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ç7: İyi, gülerim. (Gülerim).

Ç23: Şaşırırım. (Şaşırırım).

Ç24: Korkarım. (Korkarım).

Tartışma

Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların deprem algıları üzerine yapılan analizde belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir. Eğitim alan çocuklar, fiziksel etki, panik, ölüm, üzüntü, nesne, enkaz, dini olmak üzere çeşitli alt kategorilerde daha kapsamlı algıya sahiptir. Öte yandan, eğitim almayan çocukların yanıtları daha çok fiziksel etkilerle sınırlıdır; panik, dini, nesne ve enkaz, ölüm gibi alt kategorilere daha az vurgu yapmaktadır. Bu sonuç, okul öncesi

eğitimin çocukların deprem algısını zenginleştirebileceğini düşündürmektedir. Bunun yanında her iki gruptaki çocukların deprem algısı en fazla fiziksel etkileri üzerindedir. Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre deprem “yer kabuğundaki hareketlerin enerjinin boşalması sonucunda meydana gelen sarsıntı; yer sarsıntısı, hareket, zelzele” olarak tanımlanmaktadır. Tanımda, yer sarsıntısı, hareket ve zelzele gibi unsurlarla depremin fiziksel etkilerine vurgu yapılır. Bu açıklama, depremin gözlemlenebilir etkilerini vurgulayarak olayın fiziksel boyutuna odaklanır. Çalışmanın sonuçlarına paralel olarak, 7. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada da çocukların depremle ilgili anlatımlarında fiziksel etkilerin (yıkım, sarsıntı vb.) ön plana çıktığı gözlemlenmiştir (Canel ve Balcı, 2018). Okul öncesi çocuklar üzerinde gerçekleştirilen diğer araştırmada, çocukların büyük bir çoğunluğunun (%76) depremi her yerin sallanması ve yıkılması olarak anladığı belirlenmiştir (Doğan ve Kırkıncıoğlu, 2020). Okul öncesi dönemdeki çocukların deprem kavramına yönelik metaforik algılarının incelendiği bir araştırmada “sarsıntı” ve “yıkılma” metaforları, çocukların depreme yönelik ilk oluşturdukları metaforik anlamlar olarak bulunmuştur (Yılmaz ve Arslan, 2023). Okul öncesi eğitim gören çocukların deprem algılarını ölçmek için yapılan çalışmada çocukların %75'inin depremi "sarsıntı" ve "yıkılma" olarak tanımladığı gözlemlenmiştir (Çelik vd., 2016). Konu ile ilgili Malezya'da yapılan bir çalışmada da çocukların depreme dair algılarının depremin fiziksel etkileriyle ilgili olduğu görülmüştür. Bu algılar, “dönen evler, yıkılan binalar, hasar gören yollar, okul binalarındaki hasar, binaların yıkılacağı korkusu şeklinde ifade edilmiştir (Singh vd., 2019).

Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların depremi nereden duydukları/gördüklerine yönelik verdikleri yanıtlarda, farklılıklar ve benzerlikler göze çarpmaktadır. Telefon ve televizyon, çocuklar arasında en yaygın bilgi kaynaklarıdır ve bu medya araçlarına yoğun maruziyet söz konusudur (Gökçe vd., 2021). Bilgilerin çocuklara bu kaynaklar aracılığıyla aktarılması doğal bir süreçtir. Ebeveynlerin deprem bölgesi haberlerini izlemesi ve bu görüntüleri çocukların da görmesi, çocukların depremle ilgili tüm konuşmalara aktif bir şekilde tanıklık etmelerine neden olmuştur (Darga, 2023). Ancak, depremi birebir deneyimlememiş çocuklar, olayları televizyon veya telefon aracılığıyla takip ettiklerinde olumsuz etkilenebilmektedir (Kazan, 2021; Soygüt vd., 2023). Japonya'da üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada da depreme dolaylı maruz kalmanın strese bağlı psikolojik tepkilerle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Niitsu vd., 2014). Medya kuruluşlarının, depremin etkilerini sansürlü bir şekilde kullanarak kendi satışlarını artırma çabalarını gözlemlemek mümkündür (Atalay ve Muratoğlu Pehlivan, 2024; Vural vd., 2022). Bu durumlar, depremi yaşamamış olan çocuklar için duygusal istismara neden olabilecek potansiyel riskleri içermektedir (Aral, 2023; Yeung vd., 2018). Bir çalışmada, afet mağdurlarının televizyon görüntülerine maruz kalmasının, çocuklarda daha şiddetli psikopatoloji ve ebeveynlerde artan psikolojik sıkıntı ile önemli ölçüde ilişkili olduğu bulunmuştur (Ohnuma vd., 2023). İtalya'da yapılan bir çalışma ise televizyon programlarına maruz kalan çocukların korku, kaygı ve risk algıları ile televizyon içeriği ve psikolojik tepkiler arasındaki ilişkiyi inceleyerek, medyanın çocuk gelişimi üzerindeki karmaşık etkilerini dikkate alan hedefli medya okuryazarlığı programlarının önemini vurgulamıştır (Maria Gastaldi, 2024).

Bu araştırma, 6 Şubat Maraş depremi sonrasında gerçekleştirilmiş olup, çocukların bilgi edinme süreçlerini genellikle televizyon ve telefon gibi görsel medya araçları aracılığıyla edinmelerinin temel nedeni, bu dönemdeki kitle iletişim araçlarında uzun süren yayınlardır. Ancak, okul öncesi eğitim almamış olan iki çocuğun, bu yoğun medya akışına karşın bilgi edinmediklerini ifade etmeleri, çocukların ifade etme güçlüklerinden kaynaklanabilir. Çocukların depremle ilgili bilgileri genellikle medya aracılığıyla edinmeleri, özellikle televizyon ve telefon gibi görsel medya araçlarının tercih edilmesi ve bu araçların çoğunlukla depremin fiziksel etkilerine odaklanmasıyla ilişkilidir. Medya içerikleri, genellikle dramatik

unsurları vurgulayarak depremin fiziksel etkilerini, yıkım, enkaz, panik anı gibi görsel öğelerle aktarmaktadır (Usta ve Yükseler, 2021). Bu durum, çocukların depremle ilgili bilgilerini daha çok fiziksel etkiler üzerinde yoğunlaştırabileceği ve medyanın dramatik sunumu nedeniyle algılarının bu yönde şekillenebileceği anlamına gelmektedir.

Çocukların deprem ile ilgili duyduklarının/gördüklerinin içeriği karşılaştırıldığında ise okul öncesi eğitim alan çocuklar, okul öncesi eğitim almayan çocuklardan farklı olarak “Üzüntü” ve “Yardımlaşma” alt kategorilerinde yanıtlar vermişlerdir. Bu sonuç, okul öncesi eğitim alan çocukların duydukları/gördükleri bilgilerle duygusal bir bağ kurma eğiliminde olduklarını, depremin olumsuz etkilerine ve yardıma ihtiyaç duyanlara yönelik daha fazla empati gösterme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2024) güncellenen okul öncesi eğitim programı, özellikle çocukların sosyal ve duygusal gelişimine odaklanarak, duygusal zekâ becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu program, çocukların başkalarının duygularını anlama, uygun tepkiler gösterme, nesnelere paylaşma, yardım isteme ve yardım etmeye istekli olma gibi olumlu davranışları desteklemektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024). Okul öncesi eğitim, çocuklara erken yaşlarda olumlu sosyal davranışları fark etme ve geliştirme fırsatı sunarak, sosyal-duygusal becerilerini güçlendirmekte ve topluma uyum sağlama temellerini oluşturmaktadır (Kluczniok ve Schmidt, 2020; Jafari, 2021). Okul öncesi eğitim ortamları, çocukların duygusal becerilerini destekleyen, besleyici ve güvenli atmosferler oluşturarak önemli bir rol oynamaktadır (Denham vd., 2013). Bu bağlamda, çocukların sosyal becerilerini, kendini ifade etme yeteneklerini ve sosyal bağımsızlıklarını geliştirmeye yönelik olarak, yaratıcılığı teşvik eden okul öncesi eğitim kurumlarında bu özellikler desteklenmektedir (Çetingöz vd., 2023). Yapılan gözlemler, okul öncesi eğitim almış çocukların sosyal ve duygusal gelişim düzeylerinin daha üst seviyede olduğunu göstermektedir (Bozgün, 2021).

Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların deprem anında evin içinde ve dışarıda olanlar hakkındaki algıları karşılaştırıldığında, benzer endişelerin paylaşıldığı ancak bazı farklılıkların da ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Her iki grup çocuk da deprem anında evin içinde ve dışarıda olanlar hakkında “Fiziksel Hasar, Korku ve Ölüm” gibi ortak temaları ifade etmektedir. Ancak, “Üzüntü” teması sadece okul öncesi eğitim alan çocuklar arasında bulunmaktadır. Bu durum, okul öncesi eğitim almış çocukların duygusal içerikli konularda daha hassas ve detaylı ifadelerde bulduklarını göstermektedir. Ayrıca, okul öncesi eğitim alan çocukların daha detaylı anlatımlarda buldukları gözlemlenmiştir. Bu sonuç, okul öncesi eğitimin, çocukların depremle ilgili duygu ve düşüncelerini daha açık ve detaylı bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olabileceğini göstermektedir. MEB'in (2024) güncellenen okul öncesi eğitim programına göre, çocukların yaratıcı düşünce becerileri, iletişim ve duygusal ifade becerilerini geliştirmek önemlidir. Yapılan çalışmalarda (Akçay, 2016; Dedeal ve Ertem, 2023; Öztürk ve Bektaş, 2018) okul öncesi eğitimin dil becerilerini, kelime hazinesi, kendini ifade etme, doğru telaffuz gibi Türkçe becerilerini ve sosyal-duygusal becerileri kazandırdığı vurgulanmaktadır. Yurt dışında yapılan çalışmalar da okul öncesi eğitimin çocukların dil becerilerini, sosyal duygusal gelişimini, prososyal davranışlarını ve bilişsel becerilerini desteklediğini ifade etmektedir (Cohen ve Anders, 2020; Melhuish vd., 2015; Pakarinen vd., 2020).

Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların deprem anında nasıl davranacaklarına yönelik verdikleri yanıtlar karşılaştırıldığında, çeşitli farklılıklar ve benzerlikler gözlemlenmektedir. Okul öncesi eğitim almayan çocukların, konu hakkında bilgi eksikliği veya ifade etme konusunda zorluk yaşadıkları düşünülmektedir. Okul öncesi eğitim alan çocuklar ise deprem anında doğru davranışları daha spesifik bir şekilde ifade etmişlerdir, özellikle “Çök, Kapan, Tutun” gibi güvenli davranışlar konusunda daha bilinçli görünmektedir. Okul öncesi eğitim almayan çocuklar arasında ise deprem anında kaçmanın vurgulandığı görülmektedir. Bu bulgular, okul öncesi eğitimin çocukların deprem anındaki doğru davranışları anlamalarında ve ifade edebilmelerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yapılan çalışmalarda, okul

öncesi eğitimin çocukların kendini ifade etme yeteneğini (Aslanargun ve Tapan, 2011) ve duygu-düşünce ifade becerisini uygun bir dille geliştirdiği (Yağcı vd., 2023), aynı zamanda dil gelişimine olumlu etkiler sağladığı (Üstüntaş vd., 2021) belirtilmiştir. Yunanistan'da yapılan bir çalışmada, ülke genelindeki anaokullarının depreme hazırlıklarını içeren eğitim planlanmış, bu süreçte çocukların ve anaokullarının deprem öncesi, sırası ve sonrasındaki ihtiyaçlarına odaklanılmıştır (Kourou vd., 2021). Endonezya'da yapılan ve öğretmenlerin afetlerdeki rollerini tanımlamayı amaçlayan bir çalışmada, afet azaltma politikalarının erken çocukluk eğitiminde etkili bir şekilde uygulandığı, müfredata entegre edildiği ve eğitimcilere yeterli destek sağlandığı bulunmuştur. Öğretmenlerin bu süreçte kritik rol oynadığı belirtilmiştir (Samad vd., 2024). Endonezya'da yapılan bir diğer çalışmada deprem mağdurlarının rehabilitasyonu ile erken çocukluk dönemindeki çocuklara eğitim sağlamak amacıyla, afet azaltma programlarının özellikle anaokullarında yürütüldüğü belirtilmiştir (Fitri ve Kurniati, 2021). Bulut'un (2020) çalışmasında, deprem ile ilgili eğitimin okul öncesi dönemdeki çocuklara, ilk defa örgün eğitim aldıkları okul öncesi eğitim kurumlarında verilmesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır. Ana okullarında depremle ilgili eğitimlerin verilmesi, okul öncesi eğitime devam eden çocukların bilgi düzeyinin, etmeyen çocuklara göre daha yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların deprem anındaki duygularında, çeşitli farklılıklar ve benzerlikler gözlemlenmektedir. Her iki grupta da korku, deprem anında hissedilen yaygın bir duygu olarak öne çıkmıştır. Okul öncesi eğitim alan çocukların almayanlardan farklı olarak üzüntü duyacağını ifade ettiği ve genel olarak duygusal tepkilerin daha geniş bir yelpazede ifade edildiği görülmektedir. Bu sonuçlar, okul öncesi eğitimin çocukların duygusal tepkilerini zenginleştirebileceğini ve farklı duygusal durumları ifade etmelerine yardımcı olabileceğini öne sürmektedir. Araştırmalar, okul öncesi eğitim alan çocukların daha iyi sosyal becerilere sahip olduğunu göstermektedir (Gormley vd., 2011; Türkyılmaz ve Pekdoğan, 2019). MEB'in (2024) güncellenen okul öncesi eğitim programı, çocukların duygularını ifade etme ve özgüven kazanımına vurgu yaparak duygusal gelişimlerini desteklemeyi hedeflemektedir (Özdemir vd., 2021). Okul öncesi eğitim, çocukların deprem gibi stresli durumlarla başa çıkma becerilerini güçlendirebilir ve duygusal iyilik hallerini destekleyebilir. Ertabak ve diğerlerinin (2023) çalışması, okul öncesi eğitim alma süresi ile çocukların sosyal-duygusal gelişimi arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Programlar, çeşitli etkinlikler ve yöntemlerle desteklenerek çocuklara erken yaşlardan itibaren sosyal beceri kazandırma potansiyeline sahiptir (Ceylan, 2009). Ayrıca, depremden etkilenen çocukların yaşayabileceği çeşitli duyguların, korkudan çaresizlik duygusuna kadar değişebileceği literatürde belirtilmektedir (Bekircan ve Usta, 2023). Bu bağlamda, okul öncesi eğitim kurumlarının çocukların duygusal durumlarını anlama ve depremin algılanan kontrol edilebilirliği üzerinde olumlu bir etki yapma konusunda odaklanması gerektiği ifade edilmiştir (Yeon vd., 2020). Meksika'da yetişkinlerle yapılan bir çalışmada, çalışmamızdaki çocuklarla benzer şekilde, yetişkinlerin de depreme karşı duygusal ve davranışsal tepkileri arasında korku ve şaşkınlığın yer aldığı; sarsıntı sırasında verilen tepkilerin ise kaçma ve korunma şeklinde olduğu tespit edilmiştir (Santos-Reyes ve Gouzeva, 2020).

Sonuç

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların depremle ilgili algılarını incelemek ve okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların depreme yönelik algılarını karşılaştırmaktır. Araştırma bulguları aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

Deprem algıları açısından bakıldığında okul öncesi eğitim alan çocuklar, depremin fiziksel etkileri, panik, ölüm, üzüntü, nesne, enkaz ve dini açıdan daha kapsamlı algılara sahipken; eğitim almayan çocukların algıları daha çok fiziksel etkilerle sınırlı kalmıştır. Her iki gruptaki çocukların deprem algıları en fazla fiziksel etkiler üzerine odaklanmıştır.

Bilgiye ulaşma kanalları açısından bakıldığında çocuklar, depreme ilgili bilgilerini en çok telefon ve televizyon gibi medya araçlarından edinmiştir. Medya içerikleri, genellikle dramatik unsurlar vurgulayarak (üzücü durumlar, korku durumları, enkaz) depremin fiziksel etkilerini görsel öğelerle aktarmıştır.

Bilgilerin içeriği açısından bakıldığında okul öncesi eğitim alan çocuklar, edindikleri bilgileri daha duygusal bir bağlamda yorumlayarak üzüntü ve yardımlaşma gibi temalar üzerinde durmuşlardır.

Eğitim almayan çocuklar ise depremin fiziksel etkilerine daha fazla odaklanmışlardır.

Deprem anında yaşanan olaylar açısından bakıldığında her iki grup da deprem anında fiziksel hasar, korku ve ölüm temalarını ifade etmiştir. Eğitim alan çocuklar, "üzüntü" temasını daha sık dile getirmiş ve daha detaylı anlatımlarda bulunmuşlardır.

Deprem anında sergilenen davranışlar açısından bakıldığında eğitim alan çocuklar, deprem anında doğru davranışları (çök, kapan, tutun) daha spesifik bir şekilde ifade etmişlerdir.

Eğitim almayan çocuklar ise deprem anında kaçmanın vurgulandığı görülmüştür.

Duygusal tepkiler açısından bakıldığında her iki grupta da korku yaygın bir duygu olarak öne çıkmıştır.

Eğitim alan çocuklar, üzüntü gibi daha geniş bir yelpazede duygusal tepkiler ifade etmişlerdir.

Öneriler

Araştırmanın sonunda, ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde şu öneriler yapılabilir.

Araştırma sonuçları, okul öncesi eğitim alan çocukların depreme ilgili algılarına yönelik daha spesifik ve çeşitli yanıtlar verdiğini göstermektedir. Bu bulgu, okul öncesi eğitimin çocukların afetlere yönelik hazırlık ve tepki süreçlerindeki rolünü vurgulamaktadır. Ailelerin çocuklarını okul öncesi kurumlara göndermelerinin önemi ve gerekliliği konusunda bilgilendirilmesi, okul öncesi eğitim kurumlarına katılımın artırılmasını sağlayabilir. Bu artış, çocukların afetlere hazırlık ve tepki süreçlerinde daha etkin olmalarını destekleyebilir. Bu çerçevede, çocukların afetlere karşı bilinçlenmesini ve hazırlıklı olmalarını sağlamak amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarında afet eğitimine daha fazla ağırlık verilmesi önerilebilir.

Kurumlararası iş birliği ile ailelere yönelik düzenlenecek eğitim programları, depreme ilgili doğru bilgi akışını sağlamak, çocukları olası afetlere karşı hazırlıklı kılmak ve medya kullanımında bilinçli bir tutum geliştirmelerine katkı sağlamak amacıyla planlanabilir.

Medya kuruluşlarına içerik üretirken toplumsal etkiyi gözetmeleri, çocukların zararlı içeriklere maruz kalma riskini en aza indirmeleri ve toplumun genel bilinç düzeyini artırmaları konusunda daha duyarlı bir yaklaşım benimsemeleri önerilebilir. Ayrıca, medya kuruluşlarının haberleri objektif bir şekilde sunmaları ve manipülasyondan kaçınmaları için medya etiği prensiplerine uygun davranmaları önerilmektedir.

Çocukların yaşlarına uygun ve anlaşılır içeriklerle deprem gerçekleri, güvenli davranışlar (sığınak belirleme, tehlike anında doğru davranış, acil durum planları, ilk yardım bilgisi, tahliye yollarının bilinmesi, riskli alanlardan kaçınma vb.) ve duygusal konular hakkında bilgilerin sunulması, çocukların afetlere karşı daha bilinçli ve hazırlıklı olmalarına katkı sağlayabilir.

Okul öncesi eğitim programlarında, çocukların duygusal gelişimini destekleyen kazanımların güçlendirilmesi ve bu kazanımların deprem ve afet durumlarına özel olarak düzenlenmesi önerilebilir. Bu sayede, çocuklar duygusal olarak daha hazırlıklı olabilirler.

Okul öncesi eğitim kurumlarında, aile katılım etkinlikleri aracılığıyla çocuk ve aileleri depremlere karşı bilinçlendirebilir. Bu etkinlikler, ailelere çocuklarıyla birlikte evde

yapabilecekleri hazırlık faaliyetleri, güvenli ev ortamları oluşturma ve afet anında doğru davranışları öğrenme konularında rehberlik sağlayabilir.

Yayın Etiği

Yazarların araştırmaya katkı oranları eşittir, araştırmada araştırmacı yazar olarak görev almışlardır.

Kaynakça

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, (2023). *06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan (Kahramanmaraş) Mw: 7.7 – Mw: 7.6 Depremleri Raporu*.
https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf
- Akçay, A. (2016). Okul öncesi eğitimi alanın öğrencilerin dil becerilerinin gelişimine etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 11(3), 15-28. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9333>
- Akman, A., ve Yıldırım, S. (2022). Okulöncesi öğrencilerinde afet yönetimine dair bir gözlem: Iğdır’da bir ilkokul örneği. *Anasay*, (21), 341-355. <https://doi.org/10.33404/anasay.1156639>
- Aksu, G. G., ve İmrek, Y. (2023). The earthquake disaster in Türkiye: a review from child and adolescent psychiatry perspective. *Duzce Medical Journal*, 25(1), 6-14. [10.18678/dtfd.1271852](https://doi.org/10.18678/dtfd.1271852)
- Aral, N. (2023). Depremin çocuklar üzerindeki etkileri. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 6(11), 93-105. <https://doi.org/10.36731/cg.1299175>
- Aslanargun, E., ve Tapan, F. (2011). Okul öncesi eğitim ve çocuklar üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 219-238.
- Aslander, M., ve Berkant, H. G. (2023). Okul öncesi eğitiminde depremin öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitim Yansımaları*, 7(2), 22-34.
- Atalay, G. E., ve Muratoğlu Pehlivan, B. (2024). Aestheticizing the pain: A critical analysis of media representation of earthquake victim children in Turkey. *Sociology Lens*, 37(1), 116-130. [10.1111/johs.12437](https://doi.org/10.1111/johs.12437)
- Aydoğdu, F., ve Fofana, A. (2023). Depremin küçük çocuklar üzerindeki etkileri ve müdahale programları. *International Conference on Trends in Advanced Research*, 1, 20-25.
- Bekircan, E., ve Usta, G. (2023). Communication techniques for age groups with high vulnerability in disaster. S. Sarıbaş (Ed.), *Social sciences in a globalizing world*. (s.244). Duvar Publishing. ISBN: 978-625-6945-40-1.
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (2015). Van- Erciş depremleri sonrası yürütülen psikososyal destek programlarının değerlendirilmesi değerlendirme raporu. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/van-erci%C5%9F-depremleri-sonras%C4%B1-y%C3%BCr%C3%BCt%C3%BClen-psikososyal-destek-programlar%C4%B1n-de%C4%9Ferlendirilmesi>
- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi (2017). *Deprem bilgileri, büyük depremler*. <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/>
- Bozgün, K. (2021). *İlkokul öğrencilerinin okuma-yazma motivasyonunda sosyal-duygusal gelişim, azim ve okulda öznal iyi oluşun rolü* [Doktora tezi]. Amasya Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi. Tez Numarası: [698981](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezdetay.aspx?tezno=698981).

- Bulut, A. (2020). Raising awareness of disaster and giving disaster education to children in preschool education period. *Acta Educationis Generalis*, 10(2), 162-179. <https://doi.org/10.2478/atd-2020-0016>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K.E., Akgün, E.Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. 25. Baskı. Pegem Akademi Yayıncılık. ISBN: 978-9944-919-28-9.
- Canel, A. N., ve Balcı, L. (2018). Deprem travmasının kuşaklararası aktarımı. *Multidisipliner Çalışmalar-4 V. II. Podgorica: Montenegro*, 491-514.
- Ceylan, Ş. (2009). *Vineland sosyal- duygusal erken çocukluk ölçeğinin geçerlik-güvenirlilik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal-duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi. Tez Numarası: 227858
- Cohen, F., ve Anders, Y. (2020). Family involvement in early childhood education and care and its effects on the social-emotional and language skills of 3-year-old children. *School Effectiveness and School Improvement*, 31(1), 125-142. <https://doi.org/10.1080/09243453.2019.1646293>
- Çelik, I., Dur, D., ve Bayar, M.E. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarında deprem algısı (Ağrı ili örneği). *Turan-Sam* 8, 63-69.
- Çetingöz, D., Bakırcı, B., ve Konur, Ö. (2023). Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılığı geliştiren eğitim ortamları oluşturma deneyimlerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 24(3), 280-297. <https://doi.org/10.12984/egefd.1290916>
- Darga, H. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinde çocukların yaşadıkları ve ebeveynlerinde tanık olduğu duygu durumları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (68), 213-248. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1341292>
- Dedeal, A.B., ve Ertem, H.Y. (2023). Investigation of the role of preschool education on readiness in primary school according to the views of classroom teachers. *Route Educational ve Social Science Journal*, 10(5), 54-70. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3444>
- Denham, S.A., Bassett, H.H., Sirotkin, Y.S., ve Zinsser, K. (2013). Head Start preschoolers' emotional positivity and emotion regulation predict their social-emotion behavior, classroom adjustment, and early school success. *HS Dialog: The Research to Practice Journal for the Early Childhood Field*, 16(2). <https://doi.org/10.55370/hsdialog.v16i2.92>
- DeVoe, E.R., Klein, T.P., Bannon Jr, W., ve Miranda-Julian, C. (2011). Young children in the aftermath of the World Trade Center attacks. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 3(1), 1. <https://doi.org/10.1037/a0020567>
- Doğan, F., ve Kırkıncıoğlu, M. (2020). Okul öncesi çocuklarda (4-6 yaş) deprem, yangın ve tahliye konusunda durum tespitinin yapılması. *İSG Akademik*, 2(2), 145-159.
- Duman, M., Yağbasan, B., Saçın, B.İ., ve Durualp, E. (2023). Araştırmalarla depremlerin çocukların sosyal-duygusal gelişimlerine etkisinin değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 145(145), 450-462. 10.29228/ASOS.71962
- Ertabak, S., Atay, E., Aral, N., Güneş, L.C., ve Tosun, S. (2023). Okul öncesi dönemde oyun becerileri ile sosyal duygusal gelişim arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 16(94), 25-38. 10.29228/JASSS.67599
- Evsile, M. (2017). 1939 Erzincan depremi hakkında türkiye büyük millet meclisi'nde yapılan görüşmeler. *Kesit Akademi Dergisi*, (8), 1-10.
- Fitri, A., ve Kurniati, E. (2021). The Implementation of Earthquake and Tsunami Disaster Mitigation Program in Sekolahalam Minangkabau Kindergarten. In *5th International Conference on Early Childhood Education (ICECE 2020)* (pp. 250-255). Atlantis Press.

- Fujiwara, T., Yagi, J., Homma, H., Mashiko, H., Nagao, K., Okuyama, M., ve For The Great East Japan Earthquake Follow-Up For Children Study Team (2014). Clinically significant behavior problems among young children 2 years after the Great East Japan Earthquake. *PLoS One*, 9(10), e109342. 10.1371/journal.pone.0109342
- Gomez, C.J., ve Yoshikawa, H. (2017). Earthquake effects: Estimating the relationship between exposure to the 2010 Chilean earthquake and preschool children's early cognitive and executive function skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 38, 127-136. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2016.08.004>
- Gormley Jr, W.T., Phillips, D.A., Newmark, K., Welti, K., ve Adelstein, S. (2011). Social-emotional effects of early childhood education programs in Tulsa. *Child Development*, 82(6), 2095-2109. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01648.x>
- Gökçe, A., Arslan, İ., Öz, S.Ü., Mete, U., Taşcı, D., ve Yengil Taci, D. (2021). Yedi yaş altı çocuklarda mobil ekran maruziyeti. *Medical Journal of Ankara Training ve Research Hospital*, 54(2). 10.20492/aeahtd.543807
- Güner, B., (2020), Türkiye'deki deprem hasarlarına dönemselsel bir yaklaşım; 3 dönem 3 deprem. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43), 139-152. <https://doi.org/10.17295/ataunidd.730289>
- Gürbüz, F., ve Koyuncu, N. E. (2023, March). Çocuklar ve deprem. *2nd International Conference on Scientific and Academic Research*. 1, 379-383.
- Ishikuro, M., Matsubara, H., Kikuya, M., Obara, T., Sato, Y., Metoki, H., Isojima, T., Yokoya, S., Kato, N., Tanaka, T., Chida, S., Ono, A., Hosoya, M., Yokomichi, H., Yamagata, Z., Tanaka, S., Kure, S., ve Kuriyama, S. (2017). Disease prevalence among nursery school children after the Great East Japan earthquake. *BMJ Global Health*, 2, e000127.
- Jafari, K. K. (2021). *Erken çocukluk dönemindeki çocukların zeka düzeyleri ve sosyal becerileri ile ailelerin ebeveynlik ve dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doktora tezi] Bursa Uludağ Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi. Tez Numarası: 668222
- Karabulut, D., ve Bekler, T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 368-376. <https://doi.org/10.21324/dacd.500356>
- Kazan, H. (2021). Dijital habercilik bağlamında trajik haberlerde etik ve bireyler üzerindeki etkisi üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Inquiry*, 14(2), 661-692. <https://doi.org/10.37093/ijisi.962864>
- King, T. A., ve Tarrant, R. A. (2013). Children's knowledge, cognitions and emotions surrounding natural disasters: An investigation of year 5 students, Wellington, New Zealand.
- Kluczniok, K., ve Schmidt, T. (2020). Socio-cultural disparities in the quality of children's interactions in preschools. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(4), 519-533. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1783926>
- Koh, E., ve Fukuchi, N. (2022). Children's survivor guilt after the Great East Japan Earthquake and tsunami: a case report. *Educational Psychology In Practice*. 38(2), 115-124. <https://doi.org/10.1080/02667363.2022.2030674>
- Korkmaz, B. C., ve Altınsoy, M. G. (2023). A review on the effects of the earthquake on preschool children. *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 264-279. <https://doi.org/10.58620/fbujoss.1356438>
- Kourou, A., Kyriakopoulos, S., ve Anyfanti, N. (2021). An Integrated Approach to Child Care Earthquake Preparedness through "Telemachus" Project. *International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 15(8), 768-774.

- La Greca, A.M., ve Silverman, W.K. (2009). Treatment and prevention of posttraumatic stress reactions in children and adolescents exposed to disasters and terrorism: What is the evidence? *Child Development Perspectives*, 3(1), 4-10. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2008.00069.x>
- Lazarus, P.J., Jimerson, S.R., ve Brock, S.E. (2003). Helping children after a natural disaster: Information for parents and teachers. *National Association of School Psychologists*, 1, 1-10.
- Liberty, K., Tarren Sweeney, M., Macfarlane, S., Basu, A., ve Reid, J. (2016). Behavior problems and post-traumatic stress symptoms in children beginning school: A comparison of pre-and post-earthquake groups. *PLoS currents*, 8. 10.1371/currents.dis.2821c82fbc27d0c2aa9e00cff532b402
- Limoncu, S., ve Atmaca, A.B. (2018). Çocuk merkezli afet yönetimi. *Megaron Dergisi*, 1, 132-143. 10.5505/megaron.2017.49369
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü. (2023). *Türkiye'nin deprem potansiyeli*. https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/deprem_potansiyeli
- Maria Gastaldi, F. G., Fabris, M. A., Longobardi, C., ve Mastrokourou, S. (2024). Children exposed to television programs: fear, anxiety and perception of societal and personal risk. *Journal of Psychological ve Educational Research*, 32(1).
- Melhuish, E., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., ... Leseman, P. (2015). *CARE curriculum quality analysis and impact review of European early childhood education and care: A review of research on the effects of early childhood Education and Care (ECEC) upon child development*.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024). Okul öncesi eğitim programı. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf>
- Niitsu, K., Watanabe-Galloway, S., Sayles, H., Houfek, J., ve Rice, M. (2014). A pilot study of the psychological impact of the great East Japan earthquake and tsunami. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 20(3), 194-202. [10.1177/1078390314536615](https://doi.org/10.1177/1078390314536615)
- Ohnuma, A., Narita, Z., Tachimori, H., Sumiyoshi, T., Shirama, A., Kan, C., ve Kim, Y. (2023). Associations between media exposure and mental health among children and parents after the Great East Japan Earthquake. *European Journal of Psychotraumatology*, 14(1), 2163127. 10.1080/20008066.2022.2163127
- Osofsky, J.D., ve Reuther, E.T. (2013). Young Children and Disasters: Lessons Learned About Resilience and Recovery. *Zero to Three*, 34(2), 46-54.
- Özdemir, D., Eruzun, H.M., ve Kuru, N. (2021). 1952'den 2021'e Türkiye'deki okul öncesi eğitim programlarında sosyal-duygusal gelişim. *JRES*, 8(2), 314-335. <https://doi.org/10.51725/etad.944339>
- Özoruç, N., ve Sığırtmaç, A. D. (2024). Okul öncesi öğretmenlerinin deprem kaygısı ve eğitim öğretim sürecine yansımaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(1), 380-396. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.1400448>
- Öztürk, E., ve Bektaş, M. (2018). Examination of teachers' opinions about the acquisition of the life skills of the students transitioning from preschool to primary school. *Journal of Human Sciences*, 15(2), 1097-1115.
- Pakarinen, E., Lerkkanen, M. K., ve von Suchodoletz, A. (2020). Teacher emotional support in relation to social competence in preschool classrooms. *International Journal of Research ve Method in Education*, 43(4), 444-460. [10.1080/1743727X.2020.1791815](https://doi.org/10.1080/1743727X.2020.1791815)
- Park, C.M. (2018). A study on the images used in sandplay therapy by children who experienced the Gyeongju earthquake. *Journal of Symbols ve Sandplay Therapy*, 9(2), 27-48. 10.12964/jsst.18006

- Proctor, L.J., Fauchier, A., Oliver, P.H., Ramos, M.C., Rios, M.A., ve Margolin, G. (2007). Family context and young children's responses to earthquake. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(9), 941-949. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01771.x>
- Pun, K., Villa, K., ve Fontenla, M. (2023). The impact of Nepal's earthquake on the health status of rural children. *Review of Development Economics*, 27(2), 710-734. <https://doi.org/10.1111/rode.12957>
- Samad, M., Fitriani, D., Wahyuni, S., Yacob, F., ve Fahrizqa, N. (2024). Implementation of Disaster Mitigation Educational Policies in Pre-school: A Case Study of Effective Steps in Preparing Children for Disaster. *Journal of Governance and Social Policy*, 5(1), 63-79. <https://doi.org/10.24815/gaspol.v5i1.37361>
- Santos-Reyes, J., ve Gouzeva, T. (2020). Mexico city's residents emotional and behavioural reactions to the 19 September 2017 earthquake. *Environmental research*, 186, 109482. [10.1016/j.envres.2020.109482](https://doi.org/10.1016/j.envres.2020.109482)
- Sapsağlam, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarında doğal afet farkındalığı. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 38(1), 283-295. <https://doi.org/10.7822/omuefd.517081>
- Shrestha, N., ve Gopal, B. (2021). Psychological Problems among Children Three Years after the Earthquake in Nepal. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 17(2), 12-34. [10.1177/0973134220210202](https://doi.org/10.1177/0973134220210202)
- Singh, S. S. B., Rathakrishnan, B., ve Rabe, Z. (2019). The perception of primary school students about the earthquake in Sabah Malaysia. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.11.74>
- Soygüt, M.B., Gündoğdu, H., Kılıç, Z., ve Tekin, E.Ö. (2023). Deprem Bölgesinde Çocuk Olmak. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 419-435. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2023.114>
- Sönmez, M. B. (2022). Deprem psikolojik etkileri, psikolojik destek ve korkuyla baş etme. *TOTBİD Dergisi*, 21, 337-343. <https://doi.org/10.5578/totbid.2022.46>
- Tuncer, N., Sözen, Ş., ve Sakar, Ş. (2021). Okul öncesi eğitimde deprem farkındalığı: Deprem benden küçüksün” projesi, Tokat ili örneği. *International Journal of Educational Spectrum*, 3(1), 1-27. <https://doi.org/10.47806/ijesacademic.756668>
- Türk Dil Kurumu. Deprem. Türk Dil Kurumu Online Sözlük. Erişim: Ocak 7 2024'te <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Genç (2024). Türkiye’de son yüzyılda gerçekleşen büyük depremler. <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/turkiyede-son-yuzyilda-gerceklesen-buyuk-depremler>
- Türkyılmaz, M.İ., ve Pekdoğan, S. (2019). 6-7 Yaş çocuklarda okul öncesi eğitimin ilkököl birinci sınıftaki sosyal yeterlik ve hazırbulunuşlukla ilişkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(42), 159-174. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.657288>
- Usta, E., ve Yükseler, M. (2021). Afetlerde sosyal medya kullanımı ve etik ikilemler: İzmir Seferihisar depremi örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 249-269. <https://doi.org/10.35341/afet.981246>
- Ültay, E., Akyurt, H., ve Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Üstüntaş, R., Kaya, A. K., Albayrak, H., ve Acar, F. (2021). Öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Cihanşimul Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 106-122.
- Vural, A.M., Boztepe Taşkıran, H., Türkoğlu, S., Sarı, M., Maral, T., Keskin, R.K., Koparan, E., Yüncüoğlu, B., Gülnar, M., Şahin, H., Ünlü, T.T., ve Ağca, M.E. (2022). İnternet gazetelerinde depremin haberleştirilmesi. Türkiye'nin en çok ziyaret edilen haber sitelerinde deprem içerikli haberlerin risk iletişimi bağlamında analizi. *Yeni Medya*, 13, 25-54. <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1111441>

- Yağcı, A., Karaman, M., Kılıç, İ. A., Bestil, M., Aslan, S., ve Erdoğan, A. (2023). Okul öncesi eğitimin önemi ve ailelere tavsiyeler. *International Social Sciences Studies Journal*, 9(114), 7852-7872. <http://dx.doi.org/10.29228/sss.710>
- Yeon, D.H., Chung, J.B., ve Lm, D.H. (2020). The effects of earthquake experience on disaster education for children and teens. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(15), 5347. <https://doi.org/10.3390/ijerph17155347>
- Yeung, N. C. Y., Lau, J. T. F., Yu, N. X., Zhang, J., Xu, Z., Choi, K. C., Zhang, Q., Mak, W. W. S., ve Lui, W. W. S. (2018). Media exposure related to the 2008 Sichuan Earthquake predicted probable PTSD among Chinese adolescents in Kunming, China: A longitudinal study. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 10(2), 253–262. <https://doi.org/10.1037/tra0000121>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 9. baskı). Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, H., ve Arslan, E. (2023). Okul öncesi dönemdeki çocukların gözünden deprem. *Sosyal Bilimlerinde Güncel Tartışmalar* 12, 1254-1265.
- Zara, A. (2011). *Krizler ve travmalar. Yaşadıkça psikolojik sorunlar ve başa çıkma yolları*. A. Zara, (Ed.), (s.91-121.) İmge Kitabevi Yayınları.
- Иминова, Ю. Б., Сыздыкбаева, А. Д., Хабиева, Д. Г., Ерняязова, С. Н., ve Мухиева, Г. С. (2023). Forming the skills of safe behavior of preschool children in emergency situations. *Вестник КазНПУ имени Абая, серия «Педагогические науки»*, 78(2), 303-315.

Exedended Abstract

Introduction

The preschool period is a stage in which children acquire knowledge in a permanent way and are eager to learn through play. In this process, children are affected by every positive or negative event they experience. However, especially negative events such as natural disasters have negative effects on children's mental and physical health. The stress caused by disasters can affect children's general health and lead to stress-related health problems (Limoncu ve Atmaca, 2018). It is important for children to understand and learn about natural disasters because preschool children are more affected by disasters (Karamustafaoğlu ve Kandaz, 2006). Children in this age group, who need their parents' attention and care, need more support about disasters (Aydoğan ve Fofana, 2023).

Preschool children's reactions to earthquakes are varied. Among these reactions, adaptation problems to changes in living conditions, confusion and trust problems stand out. In addition, stuttering and speech disorders can be observed among the effects of earthquake trauma (Sönmez, 2022). Following disasters, children may face challenging living conditions and serious mental problems (Aydoğan ve Fofana, 2023). This may lead to growth retardation, weight loss, health problems and cognitive difficulties in children (Pun et al., 2022). With posttraumatic stress symptoms, children may face difficulties such as sadness, melancholy, anxiety and aggression (La Greca ve Silverman, 2009).

Today, media and internet contents are guides for children to obtain information (Akman ve Yıldırım, 2022). In addition to experiencing disasters directly, exposure to disasters through the media is also recognized to have traumatic effects. In 2011, after the earthquake in Japan, a study conducted to examine the psychological effects of images broadcasted on television on children and parents revealed that images in the media have significant and lasting psychological effects (Ohnuma et al., 2023).

In emergency response, it is important to teach coping strategies, encourage supportive relationships and understand children's reactions (Lazarus et al., 2003). Since earthquakes are repeatable events, it is recommended that experts conduct studies on psychologically affected children and collect data that will contribute to the creation of more effective support measures (Park, 2018). Understanding children's emotions and thoughts is important to understand their coping mechanisms. At this point, it is necessary to emphasize why the emotional and cognitive processes experienced by children are important. Based on this information, the aim of this study is to examine preschool children's feelings and thoughts about the earthquake. In this context, the feelings and thoughts of children with and without preschool education towards earthquake were compared.

Method

In the study, it was aimed to examine the perceptions of children attending and not attending preschool education about earthquake. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. The study group consisted of children aged five to six years (n=24). Children were identified by purposive sampling method. The data of the study were collected with a semi-structured "Interview Form" prepared in line with the literature review and expert opinions. Descriptive content analysis was used to analyze the data.

Results and Discussion

As a result of the study, it was determined that children mostly emphasized the physical effects of earthquake while defining it. In parallel with the results of the study, according to the Turkish Language Association (TDK), earthquake is defined as "the tremor that occurs as a result of the energy discharge of the movements in the earth's crust; earth tremor, movement, zelzele". The definition emphasizes the physical effects of earthquake with elements such as ground shaking, movement and zelzele. In parallel with the results of the study, other studies have also found that the most common answer in children's perception of earthquakes is "tremor/shaking" (Çelik et al., 2016; Doğan ve Kırkıncıoğlu, 2020; Özdemir et al., 2001; Yılmaz ve Arslan, 2023).

It was determined that children obtained information about the earthquake from telephone and television. Transferring information to children through these sources is a natural process. The fact that parents watched the news from the earthquake zone and children saw these images caused children to actively witness all conversations about the earthquake (Darga, 2023). However, children who have not experienced the earthquake can be negatively affected when they follow the events through television or phone (Kazan, 2021; Soygüt et al., 2023). Here, it is possible to observe the efforts of media organizations to increase their own sales by using the effects of the earthquake in an uncensored way (Vural et al., 2022). These situations include potential risks that may cause emotional abuse for children who have not experienced the earthquake (Aral, 2023).

It was determined that children's knowledge about the earthquake was related to the physical effects of the earthquake and that physical damages would occur during an earthquake. This study was conducted after the February 6 Maraş earthquake, and the main reason why children usually obtain information through visual media such as television and telephone is the long broadcasting in mass media during this period. Media contents generally emphasize dramatic elements and convey the physical effects of the earthquake with visual elements such as destruction, debris, and panic (Usta ve Yükseler, 2021). This means that children may focus their knowledge about earthquakes more on physical effects and their perceptions may be shaped in this direction due to the dramatic presentation of the media.

It was determined that in case of an earthquake, it was necessary to perform the collapse-catch-hold action and to run away. Children who received preschool education expressed the correct behaviors during an earthquake in a more specific way, and they seem to be more conscious about safe behaviors such as "Crouch, Grab, Hold on". Among children who did not receive preschool education, running away during an earthquake was emphasized. These findings show that preschool education plays an important role in children's understanding and expression of correct behaviors during an earthquake. Studies have shown that preschool education improves children's ability to express themselves (Aslanargun ve Tapan, 2011) and their ability to express emotions and thoughts in an appropriate language (Yağcı et al., 2023), and also has positive effects on language development (Üstüntaş et al., 2021).

It was determined that children expressed that they would be sad/scared during an earthquake. Various differences and similarities were observed in the emotions of children with and without pre-school education during the earthquake. In both groups, fear stood out as a common emotion felt during the earthquake. Children who received preschool education expressed sadness differently from those who did not receive preschool education, and in general, emotional reactions were expressed in a wider range. These results suggest that preschool education can enrich children's emotional reactions and help them express different emotional states. Research shows that children who receive preschool education have better social skills (Gormley et al., 2011; Türkyılmaz ve Pekdoğan, 2019). In addition, it is stated in the literature that the various emotions that children affected by the earthquake may experience can range from fear to helplessness (Bekircan ve Usta, 2023). In this context, it has been stated that preschool education institutions should focus on understanding children's emotional states and making a positive impact on the perceived controllability of the earthquake (Yeon et al., 2020). It was recommended that parents and teachers be provided with accurate and age-appropriate information about the earthquake, and that trainings be organized to raise children's awareness and emotional preparedness for the earthquake.